

ELTE BTK Művészetelméleti és Médiakutatási Intézet

Esztétika BA sillabusz

a felvehető előadások és szemináriumok ismertetője
irodalomjegyzékkel

2016-2017 - 2. félév

Az előadások és szemináriumok végleges helyét és idejét a Neptun tartalmazza.

BBN-ESZ-101 Bacsó Béla: Bevezetés az esztétikába

Arisztotelész Poétika és értelmezései előadás

Időpont: csütörtök 10:45-12:15

MUK 34.

Arisztotelész műveinek jelentőségét aligha kell külön kiemelni, azonban hogy műve milyen jelentősen meghatározta az európai *esztétikai gondolkodást*, ám hogy újratelmezései között kiemelkedik az egzisztenciafilozófia és hermeneutika huszadik századi kezdete, ez talán kevésbé ismert. Itt mindenekelőtt Heidegger korai Arisztotelész olvasatai (*Rétorika, Nikomakhoszi etika stb.*) döntőek. (Heidegger Gesamtausgabe 18. kötet és 22. kötet).

Az olvasatok olyan felismerésekre vezettek, hogy maga az aisztheszisz, nem receptív, hanem "magában növekvő" jellege folytán állandóan képi és újraképi a tudást, s egyben változó viszonylatok közt engedi kimondani (logosz) az így felismertet. A modernkori esztétikai megértés legnagyobb problémáját éppen ez jelenti, mit ismerünk fel így és nem másként (Gadamer) és ez egyben minden esztétikai-hermeneutikai kérdésfeltevés magva.

A Poétika bemutatását olyan művekhez kapcsolom, amelyek után Arisztotelész nem véletlenül fogott hozzá a poétikai elvek rögzítéséhez, Eric Voegelin joggal jegyezte meg A polisz világa – mítosztól a filozófiához című könyvében (Order and History Vol. II. 1987.), hogy a tragédia fejlődése Aiszkhülosztól Euripidészig reprezentatív kifejezése Athén politikai hanyatlásának. Vagy egy későbbi kiváló történész Ch. Meier (A görög tragédia politikai művészete 1988.) megállapítása szerint a görög néző a művekben éppen azt nyerte el, amire ennek a politikai kultúrának szüksége volt – egy távolságot a mindennapoktól. Ezért olyan görög tragédiákhoz is kapcsolódok, amelyek megmutatják a görög tragédia és a politikai/közös világ viszonyait.

A félév során a kezdeti fogalmi tájékozódást Heidegger említett (és más) előadásaiból is vesszük, mindenkor megnézve Arisztotelész adott művének szövegkontextusát, ugyanakkor olyan jelentős elméletírók műveit is használjuk a Poétika értelmezéséhez, mint K. von Fritz, Kommerell, Pohlenz, Schadewaldt, Ricoeur, Welsch stb

Vizsga szóbeli beszámoló az előadások és olvasott művek alapján történik.

Olvasni a vizsgára:

Arisztotelész – Poétika ford. Ritoók Zs. PannonKlett 1997.

Arisztotelész – Nikomakhoszi Ethika VI. könyv ford. Szabó M. Magyar Helikon 1971.

Arisztotelész – Rétorika II. könyv ford. Adamik T. Gondolat 1982.

S. Halliwell – Cselekmény és jellem, valamint R. Janko – A katharisztól az arisztotelészi középig in. Helikon 2002/1-2.

Aiszkhülosz – Perzsák in. Drámái Magyar Helikon 1971.

Szophoklész – Antigoné in. Drámái Európa kiadó 1979.

Euripidész – Bakkhánsnők Európa kiadó én.

Két dráma ismerete kötelező!

Továbbolvasóknak javasolt:

H.-G. Gadamer két görög tárgyú műve A filozófia kezdete kötetben Osiris-Gond 2000.

BBN-ESZ-201 Somlyó Bálint: Bevezetés a műértelmezésbe

Barthes, Blanchot, Foucault gyakorlat

Időpont: hétfő, 16:00-17:30, MUK 40

A kurzus célja alapvető szövegelemző készségek kifejlesztése. A félév során a 20. századi francia gondolkodás néhány meghatározó alakjának műértelmezéssel kapcsolatos szövegeiből válogatunk, középpontban a szerző és az írás kérdéseivel. Szemináriumi formában, a szövegértelmezésre koncentrálnak, kettős értelemben is: a szövegeink is az értelmezés problémáiról szólnak majd, az órák pedig ezeknek az értelmezésről szóló szövegeknek az értelmezéséről. Véglegesen az órán döntünk majd a szövegekről, de biztosan benne lesz Barthes-tól A szöveg öröme és A szerző halála, Foucault-tól a Mi a szerző, Blanchot-tól fejezetek Az irodalmi térből. Jegyet szemináriumi dolgozattal lehet szerezni, aktív órai munka a jegyszerzés előfeltétele.

BBN-ESZ-212 Bárány István:

Művészetelmélet-történet 1. gyakorlat

Időpont: péntek 14:15-15:45 MUK 42.

A művészetelmélet-történet I. szeminárium a művészetelmélet-történet előadássorozat áttekintését egészíti ki. Az óra célja egy-egy jelentős mű részletes elemzése, feldolgozása.

BBN-ESZ-231 Bacsó Béla: Művészetelmélet-történet 3.

Hegel után – művészet a modern korban előadás

Időpont: kedd 09:00-10:30 MUK 42.

Az előadás számot kíván adni arról a döntő változásról, amit Hegel után mind többen rögzítenek, nevezetesen, hogy egyszerre jelenik meg a nem-szép művészetek gyakorlata és elmélete, s az a megszüntethetetlen igény, hogy a művészet a megváltozott feltételek között is a remekmű ígézetében él, vagy éppen a múlt remekműveinek mintáját követi és időnként „másolásában” bontakozik ki. Sartre Flaubert könyvében írta: remekmű az irrealitásban, vagy később Belting láthatatlan remekműnek nevezte ezt a művészetképző jelenséget.

A félév során elméleti és konkrét műelemzések példáján mutatom be ezt a kettősséget, aminek az érzékelő ember szétszórtságként (Kracauer, Eliot, Kermode, Cray) tapasztal, míg a mű szüntelen forma-módosuláson (Verbildung/Defiguration) megy át, ahogy K. Rosenkranz fogalmazta a rút esztétikájában. Hegel utáni esztétika eme elfeledett művére is kitekintünk. A modernitásban a mű helyzete, létezésének módja radikálisan megváltozik.

Nietzsche alkotói korszakaiban több kísérletet is tett arra, hogy a művészetéről való gondolkodás fordulását megvalósítsa, ilyennek tekinthető már A tragédia születése, s a hozzá írott új bevezető, de ilyen a Wille zur Macht cím alá foglalt kései töredék együttes is, amelyről Heidegger egykor még azt hihette, hogy ez Nietzsche végső és alapvető műve. Kettős olvasatot kívánok nyújtani, egyrészt a Nietzsche szövegek/töredékek értelmezésével az eredeti szándék rekonstrukcióját, másrészt Heideggernek ehhez kapcsolódó előadását (Wille zur Macht als Kunst, 1936.) elemzem, amiben az esztétikai gondolkodás radikális megújítását végezte el. Kitekintünk az újabb Nietzsche értelmezésekre is Figal, Vattimo stb.

A vizsga szóbeli beszélgetés a félévi előadásból nyert ismeretek és az olvasott művek alapján.

Vizsgára szövegek:

Hegel – Előadások a művészet filozófiájáról ford. Zoltai Dénes Atlantisz 2004.
Nietzsche – A tragédia születése Európa 1986.
Baudelaire – A modernség in. u.ö. Művészeti kuriózumok Corvina 1988. 80-103.o.
Flaubert – Bovaryné több kiadásban
Dilthey – A hermeneutika keletkezése in. A történelmi világ felépítése a szellemtudományokban Gondolat kiadó 1974. 469-494.o.
Adorno/Horkheimer – A felvilágosodás dialektikája Atlantisz 2011. 19-63.o., és 153-207.o.

BBN-ESZ-232 Bartha Judit: Művészetelmélet-történet 3.

Az irónia története gyakorlat

Időpont: kedd 12:30-14:00 MUK 39.

A szemináriumon ókori görög (Arisztophanész, Xenophón, Platón, Arisztotelész) és római (Cicero, Quintilianus) szerzők Szókratész-értelmezéseiből kiindulva vizsgáljuk az irónia fogalmának modern kori megközelítéseit. A részletes elemzésben a retorikai-filozófiai iróniára összpontosítunk, amely először a 18. század végi és a 19. századi német irodalomban és filozófiában (a Schlegel fivérek, Tieck, Solger, Hamann, E. T. Hoffmann, Hegel), valamint a dán bölcsele, Kierkegaard írásaiban jelent meg. A teljesítés feltétele: zh vagy szemináriumi dolgozat.

BBN-ESZ-241 Teller Katalin - Nemes Z. Márió - Sajó Sándor:

Kortárs művészetelméletek előadás

Időpont: Csütörtök 16:00-17:30

A kurzus áttekintést nyújt a legfontosabb 1945 utáni nyugati művészetelméleti irányzatokról tisztázva ezek előzményeit is: a művészetfogalom változásait a marxizmustól és a strukturalista művészetelméleti koncepcióktól kezdve a hermeneutikán és fenomenológián át a különböző posztstrukturalista és analitikus megközelítésekig követjük nyomon.

A vizsga két részből (írásbeli és szóbeli) áll.

Kötelező olvasmányok:

Theodor W. Adorno: A művészet és a művészetek. In: uő: A Művészet és a művészetek. Irodalmi és zenei tanulmányok. Helikon, Budapest, 1998, 7–22.
Roland Barthes: A szöveg öröme. In: uő: A szöveg öröme. Irodalomelméleti tanulmányok. Osiris, Budapest, 1996, 75–116.
Homi K. Bhabha: A posztkoloniális és a posztmodern. In: Helikon, 1996/4, 484–509.
Pierre Bourdieu: A tiszta esztétika keletkezéstörténete. In: Rákai Orsolya (szerk.): A háló, a halászok és a halak. Tanulmányok a mezőelmélet, a rendszerelmélet és az irodalomtörténet-írás néhány kapcsolódási pontjáról. Budapest – Szeged, Osiris – Pompeji, 2001, 7–50.
Judith Butler: Jelentős testek. In: Bókay Antal é. m. (szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Osiris, Budapest, 2002, 538–559.
Arthur Danto: Hogyan semmizte ki a filozófia a művészetet? In: uő: Hogyan

- semmizte ki a filozófia a művészetet? Atlantisz, Budapest, 1997, 15–36.
- Arthur Danto: „A művészetvilág”. In: Enigma 1994/4, 41–52.
- Jacques Derrida: A struktúra, a jel és a játék az embertudományok diszkurzusában. In: Helikon 1994/1–2, 21–36.
- George Dickie: A művészet definiálása. In: Szkhion 2007/2, 40–47.
- Hans-Georg Gadamer: Igazság és módszer. Osiris, Budapest, 2003, 343-379.
- Nelson Goodman: Az újraalkotott valóság. In: Horányi Özséb (szerk.): A sokarcú kép. Typotex, Budapest, 2003, 41–68.
- Clifford Geertz: A művészet mint kulturális rendszer. In: uő: Az értelmezés hatalma. Antropológiai írások. Budapest, Osiris, 1994, 239–267.
- Clement Greenberg: Avantgarde és giccs. In: Józsa Péter (szerk.): Művészetszociológia. Válogatott tanulmányok. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1978, 93–103.
- Clement Greenberg: Modernista festészet (kéziratos fordítás)
- Ian Hunter: Esztétika és kritikai kultúrakutatás. In: Wessely Anna (szerk.): A kultúra szociológiája. Osiris, Budapest, 1998, 71–95.
- Roman Jakobson: Két verselemzés. In: Bókay Antal – Vilcsék Béla (szerk.): A modern irodalomtudomány kialakulása. A pozitívizmustól a strukturalizmusig. Osiris, Budapest, 1998, 470–478.
- Fredric Jameson: A kései kapitalizmus kulturális logikája: kultúra. In: uő: A posztmodern, avagy a kései kapitalizmus kulturális logikája. Noran Libro, Budapest, 2010, 23–73.
- Craig Owens: Az allegorikus impulzus. Egy posztmodern elmélet felé. I–II. rész. In: Enigma 66 (2010), 24–39. és 67 (2010), 5–20.
- Paul Ricoeur: A bizonyítás kérdése Freud pszichoanalitikai írásaiban. In: Szummer Csaba – Erős Ferenc (szerk.): Filozófusok Freudról. Cserépfalvi, Bp. 1993. 107-138.
- Jean-Paul Sartre: A kép intencionális szerkezete. In: Bacsó Béla (szerk.): Kép, fenomen, valóság. Kijárat, Budapest, 1997, 97–119.
- Richard Shusterman: Szomaesztétika. Javaslat egy új diszciplínára. In: uő: Pragmatista esztétika. A szépség megélése és a művészet újragondolása. Kalligram, Pozsony, 2003, 469–503.
- Raymond Williams: A kultúra elemzése. In: Bókay Antal é. M. (szerk.): A posztmodern irodalomtudomány kialakulása. A posztstrukturalizmustól a posztkolonialitásig. Osiris, Budapest, 2002, 385-395.
- Richard Wollheim: Valamiként-látás, benne-látás és képi reprezentáció. In: Bacsó Béla (szerk.) Kép – fenomen – valóság, Kijárat, Budapest, 1997, 229-241.

BBN-ESZ-242 Sajó Sándor: Kortárs művészetelméletek: Bergson
gyakorlat

Időpont: Szerda 09:00-10:30 MUK 42.

A kurzus tárgya Henri Bergson filozófiája, ami nem csak a kortársakra gyakorolt jelentős hatást, hanem a következő nemzedékek olyan gondolkodóira is, mint Maurice Merleau-Ponty és Gilles Deleuze. Elolvassuk és megvitatjuk Bergson korai művét, az Idő és szabadság-ot, a nevetésről szóló nevezetes esszéjét és néhány késői tanulmányát.

A félév végi jegyet az órai munka és az év végi szemináriumi dolgozat határozza meg.

Olvasmányok

Bergson, Henri: Idő és szabadság. Ford. Dienes Valéria. Szeged: Univerzum, 1990. (reprint kiadás)

Bergson, Henri: A nevetés. Ford. Dienes Valéria. Budapest: Révai, 1913. (reprint: Gondolat, 1969)

Bergson, Henri: A gondolkodás és a mozgó. Ford. Dékány András. Budapest: L'Harmattan, 2012. (részletek)

BBN-ESZ-251 Pintér Tibor: Mozart. A varázsfuvola előadás

Időpont: csütörtök 14:14-15:45 MUK 39.

Mozart operája a felvilágosodás humanitás-felfogásának zenei beteljesítője, ugyanakkor szórakoztató népszínmű, varázsopera, mesejáték. Kapcsolatban áll Herderrel vagy Goethével éppúgy, mint a bécsi városi mūdallal vagy az opera seriával. A félév során az opera zenei-drámái elemzésére, a figurák karakterének értelmezésére, a szabadkőműves szimbólumrendszer zenei-színpadi feltárására, az eszmetörténeti kapcsolatok értelmezésére kerül sor.

BBN-ESZ-251 Darida Veronika:

Artaud és a könyörtelen színház előadás

Időpont: kedd 10:45-12:15 MUK 39.

A kurzus során Antonin Artaud főművének, A színház és hasonmásának (magyarul: A könyörtelen színház címen jelent meg) elemzése során egyrészt áttekintjük Artaud életútját és színházi munkásságát, másrészt részletesen kitérünk a mű hatástörténetére. Arra keresünk választ, miért lesz ez az írás megkerülhetetlen paradigma a 20. század második felétől kezdve szinte minden jelentős színházi alkotó számára, miért igaz Grotowski a 60-as években megfogalmazott állítása, mely szerint „most értünk Artaud korába”, és hogyan tart ez a kor még napjainkban is. Ehhez részletesen vizsgálunk kell, mit is jelent az artaud-i „kegyetlen színház” fogalma, és ennek színházi és dramaturgiai megvalósítási kísérletein túl milyen elméleti megközelítései léteznek.

BBN-ESZ-251 Bartha Judit:

Franz Kafka: A per előadás

Időpont: szerda 10:45-12:15 MUK 40.

Franz Kafka híresen talányos regénye közel száz éve kimeríthetetlen forrásként szolgál az értelmező közönség számára. A mű olvasása során megidézzük a hanyatló Monarchia világát, a kulturális, nyelvi, vallási, identitásbeli határok problémáját, a századelő divatos bécsi stílusirányzatainak (pl. szecesszió, szimbolizmus, expresszionizmus) kölcsönhatását, a freudi pszichoanalízis születését és az egzisztencialista filozófia kezdetét.

A teljesítés feltétele: írásbeli vizsga.

BBN-ESZ-261 Bartha Judit: E.T.A. Hoffmann elbeszélései gyakorlat

Időpont: kedd 10:45-12:15 MUK 42.

A szemináriumon a német kora romantika kulcsfontosságú fogalmait és azok továbbörökítésének lehetőségeit vizsgáljuk E. T. A. Hoffmann műveiben. Az elemzések fókuszában a romantikus dualizmus problémája áll. Ebben a vonatkozásban merül fel Hoffmann néhány ismert elbeszélése alapján: az álneves

szerzőség és a hasadt identitás kérdése, az abszolútum és a fragmentum viszonya, a fantasztikus művészi és a hétköznapi nyárspolgári létforma, az égi költészet, zene, szerelem és a földi realitás kibékíthetetlennek tűnő ellentéte, az idillikus mesevilág és a kísérteties szorongás problémája, a szélsőségek retorikai és teoretikus kiélezése az iróniában és feloldási kísérlete a humorban.
A teljesítés feltétele: zh vagy szemináriumi dolgozat.

BBN-ESZ-261 Károlyi Csaba: Kritikairás gyakorlat

Időpont: kedd 14:15-15:45 MUK 40.

A kurzus célja: ismerkedés a napi és hetilapokba való rövid könyvkritikák írásával. A recenziók írását csak a gyakorlatban lehet megtanulni, ezért az órákat a következő rend szerint képelem el: az első alkalommal megadok kb. 10-15 mostanában megjelent könyvet (főleg kortárs magyar szépirodalmi köteteket), ezek közül minden résztvevőnek választania kell egyet, és 3-4 flekkes (max. 6000 karakteres) bírálatot kell írnia róla. Az órák az elkészült szövegek megbeszélésére épülnek, lehetőleg úgy, hogy egy alkalommal két, ugyanarról a témáról szóló kritikát beszélünk meg.

BBN-ESZ-261 Pintér Tibor: Zenészregények és -novellák gyakorlat

Időpont: kedd 12:30-14:00 MUK 42.

A szemináriumon a zenész típus- és személyiségváltozatainak irodalmi ábrázolásait értelmezzük. A félév folyamán a kiválasztott műveket közösen vitatjuk meg. A műértelmezéseket előre vállalt referátumok indítják. Néhány ötlet: Mörike: Mozart prágai utazása, Hoffmann: elbeszélések a Kreislerianából, Gluck lovag, Don Juan, Tolsztoj: Kreutzer-szonáta, Cholnoky Viktor: Tartini ördöge, Delblanc: Heréltek, Carpentier: Barokk zene, Bernhard: A menthetetlen.

BBN-ESZ-261 Darida Veronika: Körkörös romok (Borges és az írás művészete) gyakorlat

Időpont: szerda 16:00-17:30 MUK 42.

A kurzus során Jorge Luis Borges életművének rövid áttekintésére teszünk kísérletet, ezért az órákon közösen olvassuk és elemezzük legjelentősebb novelláit, esszéit és verseit (elsősorban A titkos csoda, Az idő újabb cáfolata, A halhatatlanság, Képzelt lények könyve, A homály dicséret kötetekből).

Részletesen kitérünk a művek befogadás- és hatástörténetére, valamint arra, hogy miért tekinthető Borges a 20. század egyik legenigmatikusabb és legmeghatározóbb, az irodalomelméleti és filozófiai gondolkodást erősen befolyásoló szerzőjének.

Az olvasmánylistát az első órán állítjuk össze, a kurzus teljesítésének feltétele az órákon való jelenlét és aktív részvétel, valamint egy választott műből kiselőadás tartása vagy szemináriumi dolgozat készítése.

BBN-ESZ-261 Teller Katalin: Utazási irodalom gyakorlat

Időpont: péntek 10:45-12:15 MUK 42.

A szeminárium az utazáshoz kapcsolódó 19–20. századi fiktív és nem fiktív műfajok történetét vázolja fel választott művek alapján. A kurzuson a nyugat-európai és magyar polgári utazáskultúra (Bildungsreise) kései képviselői, valamint a tömegturizmus korai résztvevői által írt beszámolók és irodalmi feldolgozások mellett a fiktív utazási irodalom műfajaival és pragmatikus szövegfajtákkal (például útikönyvekkel) foglalkozunk. Az értékelés az órai munka és egy szövegértelmező szemináriumi dolgozat alapján történik.

Kötelező irodalom:

Johann Wolfgang von Goethe: Utazás Itáliába. Budapest: Magyar Helikon, 1961 (részletek).

Klaus Mann: Fordulópont. Tudósítás egy életről. Budapest: Európa 1987 (részletek).

Megyery Ella: Budapesti notesz. Útirajz. Budapest: Dante 1937 (részletek).

Borisz Pilnyak: Oké. Budapest: Magvető 1983.

Szerb Antal: Utas és holdvilág (több kiadás) (részletek).

Dr. Gustavus Thirring: Guide to Budapest. Budapest kalauz. Official Guide of the Hungarian Association of Foreign Traffic/A Magyar Turisztikai Társaság hivatalos útikönyve. Budapest 1932 (részletek).

Mark Twain: Útirajzok. Budapest: Művelt Nép 1955 (részletek).

Wesselényi Polixéna: Olaszthoni és schweizi utazás. Budapest: Magvető 1981 (részletek).

BBN-ESZ-271 Nagy Edina: Kortárs művészeti gyakorlatok elméleti háttére 2. előadás

Időpont: kedd 12:30-14:00, új terem

Az előadás huszadik és huszonegyedik századi művek elemzésén keresztül törekszik azok elméleti kontextusának feltérképezésére. Ennek során a „modernség” és „kortársság” fogalmának körüljárására is sor kerül. Az utóbbi évek kiállításainak, emblematikus műalkotásainak kapcsán szinte kötelező felemlíteni a kortárs művészet elméleti elkötelezettségét és enigmatikusságát. Az előadás e kijelentésnek jár utána - mennyiben beszélhetünk a kortárs művek fokozott elméletre utaltságáról, és ha igen, melyek a kiindulópontját vagy háttérét képező teóriák? A témák tárgyalásakor e félévben főként az intézménykritika, vele összefüggésben az új muzeológia és a „biennálésodás” témaköreit járjuk körül.

Irodalom:

Lázár Eszter, Kékesi Zoltán, Szoboszlai János, Varga Tünde (szerk.): A gyakorlattól a diskurzusig. Kortárs művészetelméleti szöveggyűjtemény, MKE KET, 2012

<http://www.mke.hu/adat/szoveggyujtemeny.pdf>

Frazon Zsófia: Múzeum és kiállítás. Az újrarajzolás terei. Gondolat, Budapest, 2011

Barbara Steiner, Charles Esche (Hg.): Mögliche Museen, Verlag Walter König, Köln, 2010

Claire Bishop: Radical Museology. Koenig Books, London, 2013

Elena Filipovic, Marieke van Hal, Maria Hlavajova (ed.): The Biennial Reader, Hatje Cantz, 2010

BBN-ESZ-271 Teller Katalin: A száműzetés motívumai az orosz irodalomban (2) előadás

Időpont: csütörtök 10:45-12:15 MUK 39

A kollokvium a száműzetés irodalomtörténeti és irodalomszociológiai megközelítéseivel foglalkozik 19–20. századi orosz szépirodalmi és memoárszövegek, valamint elméleti olvasmányok alapján. A félév során Korolenko, Trockij és Kersznovszkaja önéletrajzi ihletésű írásaiban vizsgáljuk a száműzetés tapasztalatának szépirodalmi feldolgozását és memoárokban való megjelenítését. A kirekesztés, az integráció és az intimitás problémáját körüljárva szó lesz a „mezítelen élet” ábrázolásáról, az elbeszélői pozíció jelentőségéről és a politikum helyi értékéről.

A kollokviumot írásbeli vizsga zárja.

Kötelező primér olvasmányok:

Anton Csehov: A 6-os számú körterem (több kiadás)

Jefroszinyija Kersznovszkaja: Mennyit ér egy ember? Budapest: M-érték 2012.

Vlagyimir Korolenko: Kortársam története. Harmadik könyv. Budapest: Európa 1960.

Lev Trockij: Életem. Budapest: Kossuth 1989.

Trotzky's Diary in Exile. London: Faber and Faber 1953.

Kötelező szakirodalom:

R. F. Christian: V. G. Korolenko (1853–1921): A Centennial Appreciation. In: Slavonic and East European Review 22 (1953–54), 449–463.

Krausz Tamás (szerk.): A száműzött Trockij, Kolibri 1989, 5–47.

Lauren G. Leighton: Korolenko's Stories of Siberia. In: Slavonic and East European Review 49 (1971), 200–213. o.

Harriet Murav: „Vo Glubine Sibirskih Rud”. Siberia and the Myth of Exile. In: Galya Diment – Yuri Slezkine (szerk.): Between Heaven and Hell. The Myth of Siberia in Russian Literature. New York: Palgrave Macmillan 1993, 95–112.

BBN-ESZ-271 Darida Veronika: Színházesztétika gyakorlat

Időpont: hétfő 16:00-17:30 MUK 34

A kurzus során áttekintjük a színházi reprezentáció klasszikus filozófiai megközelítéseit (Arisztotelész, Szent Ágoston, Rousseau, Diderot, Hegel, Schelling, Kierkegaard, Nietzsche), majd a hallgatók megismerhetik a 20. századi filozófiai gondolkodásban betöltött szerepét. Elsősorban Benjamin, Barthes, Sartre, Derrida, Deleuze színházi tárgyú írásait elemezzük, melyek főleg Brecht, Beckett, Artaud műveinek inspirációjára születtek. Mindeközben különös hangsúlyt fektetünk arra a kérdésre, hogy a kortárs filozófiai gondolkodásban hogyan jelenik meg a színház paradigmája (Nancy, Ranciere, Badiou, Agamben szövegeiben). A kurzus így a hagyományos filozófiai diskurzusból kiindulva, mely a reprezentáció, imitáció, pátoz, katarzis kérdéseit állítja a középpontjába, olyan teoretikus szövegekig jut el, melyek maguk is a színházat imitálják, fontos szerepet játszik bennük performativitás, és új értelmet adnak a „theatrum philosophicum” fogalmának.

BBN-ESZ-281 Bartha Judit-Papp Zoltán: Esztétikai nevelés előadás

Időpont: kedd 14:15- 15:45 MUK 42

A kurzus célja az esztétikai nevelést programszerűen vizsgáló fontosabb teoretikus művek, valamint a hozzájuk kapcsolódó módszerek történeti szempontokat is mérlegelő tematikus bemutatása. A szemeszter első része történeti áttekintést nyújt az esztétikum és nevelés témájában született legjelentősebb művekről, Platónról a

felvilágosodáson át Schillerig. A szemeszter második részében az esztétikai nevelés 20. századi és mai lehetőségeivel foglalkozunk, mindenekelőtt Dewey, Shusterman, Vigotszkij és Eco elgondolásai alapján, majd legvégül kitérünk az esztétikai nevelés meghatározó magyarországi elméleteire és módszereire.

A teljesítés feltétele: írásbeli vizsga.

BBN-ESZ-281 Pálfalusi Zsolt: A giccs problémája a XX. századi esztétikában előadás

Időpont: csütörtök 17:45-19:15 MUK 39.

A kurzus során tematikus sorrendben haladunk a különböző művészetelméleti korszakokon, külön-külön intermezzót téve a giccs, az ízléstelenség vagy a rútság világába, azt kutatva, vajon miként képzelhető el a kortárs művészet törekvése egy olyan tradíció betetőzéseként, mely az avantgárd kezdetétől fogva ironikus távolságtartással szemléli saját maga történetét.

A kurzus teljesítésének feltétele félév végi beszámoló.

BBN-ESZ-281 Nemes Z. Márió: Animalitás és bestialitás ea

Időpont: hétfő 16:00-17:30 MUK 251.

Az ún. animal studies a kortárs kultúrakutatás egyik kurrens iránya, mely a non-human fordulat kontextusába illeszkedik. Az animal studies főbb kérdései közé tartozik, hogy miképp tudjuk újragondolni az ember-állat viszonyrendszert egy nem-antropocentrikus perspektívából. Esztétikai kontextusban is kikerülhetetlennek tűnik az állattapasztalat reflektálása, hiszen a kortárs művészet nem-humanista tendenciái az állati szubjektivitás és az állattá-válás legkülönbözőbb formáit hozzák játékba. A kurzus során olyan elméleti és szépirodalmi szövegeket fogunk elemezni, melyek az animal studies szempontjából megkerülhetetlenek.

BBN-ESZ-281 Somlyó Bálint: Regény és filozófia előadás

Időpont: hétfő 12:30-14:00 MUK 40.

A félév tárgya egy kétirányú mozgás pályáinak nyomon követése, konvergenciák kimutatása a 20. század bizonyos filozófiai irányzatai (illetve fontos előzményeik) és egyes meghatározó jelentőségű regényváltozatai között. Egy regényesedő vagy esztetizálódó filozófia és esszéizálódó vagy akár filozofikussá alakuló regényirodalom között. Az alább vázolt program bizonyosan túlméretezett, már csak a benne érintendő művek összterjedelme miatt is, miközben kiáltó hiányokkal is küzd, kimaradt belőle például Az undor Sartre-tól, pedig az ő esetében még regényíró és filozófus perszónáluniója is megvalósul. Meglátjuk, félév közben milyen kompromisszumok köthetők, lehet hogy radikálisan kevesebb műről beszélünk csak, de akkor alaposabban.

1. Bevezetés

2. Az igazság retorikusságáról. Nietzsche: A nem-morálisan felfogott igazságról és hazugságról, in: Athenaeum, 1992/3, ehhez még: Jean-Luc Nancy: Becsületességünk próbaköve, in: Athenaeum, 1992/3.

3. A filozófia „Érzelmes utazás”-a: Kierkegaard: Az ismétlés, Ictus Kiadó, 1993, valamint: Heidegger: Lét és idő (Gondolat, 1989.) 67-68. és 74. §.
4. A fecsegés kritikája: Heidegger Lét és idő, 35-38.§ és Hermann Hesse: Az üveggyöngyjáték, elsősorban a „Bevezető”
5. Regényt írni avagy filozófiát, avagy Musil mint prädigma. Heidegger: Lét és idő, 25-27.§. (az „akárki”) és Musil: A tulajdonságok nélküli ember, Európa, 1977. I. kötet, mindenk előtt a 4., 5., 16., 17., 28., 39., 40., 45., 46. fejezet, valamint a III. kötet 767-803.o.
6. Elbeszélés és értékválság. Hermann Broch: Huguenau avagy a tárgyilagosság (Az alvajárók III.), Jelenkor Kiadó, Pécs, 1999. Hozzáolvasandó: Broch: Hofmannsthal és kora, Helikon Kiadó, 1988.
7. Tematizáltan. Jürgen Habermas: Filozófia és tudomány mint irodalom, in: Az esztétika vége (Ikon, 1995.) és Hans Robert Jauss: Egy posztmodern esztétika védelmében, in Uő.: Recepcióelmélet - esztétikai tapasztalat - irodalmi hermeneutika, Osiris, 1999. (A háttérben ismerendő Italo Calvino: Ha egy téli éjszakán egy utazó)
8. A nyelv felől. Hans-Georg Gadamer: Filozófia és irodalom, in: Az esztétika vége, i.k.
9. Egy regény mint önmaga művészetelmélete: önellentmondásos-e a Doktor Faustus?
10. Filozófia helyett regényt? Gilles Deleuze: Proust, Atlantisz, 2002.

BBN-ESZ-401 Pálfalusi Zsolt: Kierkegaard: Félelem és reszketés

előadás

Időpont: szerda 17:45-19:15 MUK 39.

A kurzus Kierkegaard vallásfilozófia szempontjából legjobban kiemelt művével foglalkozik, mely esztétikai nézőpontból a lehető legnegatívabb terminusokkal írja körül a „vallási élményt”, miközben szenvedélyesen tagadja Hegel filozófiájában működő „negatív” jelentőségét és szerepét. A kurzus során annak a kérdésnek járunk utána, az esztétikainak miféle negativitása tartozik a vallási élményhez, illetve az maga közelebbről miféle filozófiai megfogalmazást kíván.

A kurzus teljesítésének feltétele félév végi beszámoló a mű, valamint Stanley Cavell, Jacques Derrida, Paul Ricoeur, és Emmanuel Lévinas a kurzus során megadott írásai alapján.

BBN-ESZ-402 Pálfalusi Zsolt: Bevezetés a hermeneutikába előadás

Időpont: Szerda 14:15-15:45 MUK 42.

A kurzus során megismerkedünk a hermeneutika történetének néhány klasszikusával, mely alapján betekintést nyerhetünk egy olyan elméletbe, mely meghatározta a húszadik század második felének esztétikáját.

A kurzus teljesítésének feltétele félév végi beszámoló.

BBN-ESZ-402 Nagy Edina: Vizuális kultúra: elmélet vagy történet?

gyakorlat

Időpont: 14:15-15:45 új terem

A kurzus elsősorban a nyolcvanas-kilencvenes években „divatba jött” irányzat, a vizuális kultúrakutatás jelenségét vizsgálja. A korszak alapszövegeinek és az ezek hivatkozási pontjaként szolgáló forrásszövegek feldolgozásának segítségével keres választ arra a kérdésre, hogy a művészettörténet válságának időszakában miért ez a diszciplína tűnt a lehetséges alternatívának a művészettörténet „megújulásának” tekintetében. A szövegek értelmezése során azt is tárgyaljuk, hogy miért vált meghaladottá, illetve miként olvadt be különböző társdiszciplínákba legkésőbb a kétezres évek végére a kezdetben nemzetközi karriert befutó, egyetemi tanszékek névadójaként szolgáló tudomány?

Horst Bredekamp: Mellőzött hagyomány? A művészettörténet mint képtudomány, BUKSZ, 2003

<http://buzsz.c3.hu/0303/bredek.pdf>

Horst Bredekamp: Fordulópontok. Az iconic turn ismertetőjegyei és igényei, Willibald Sauerländer: Iconic turn? Egy szó az ikonoklasmusért, In: A kép a médiaművészet korában, Budapest; Harmattan, 2006, 11.-25., 123.-147.o.

W.J.T. Mitchell: A kimondhatatlan és az elképzelhetetlen. Szó és kép a terror idején, illetve: Mi a kép? c. tanulmányok. In: uő: A képek politikája. Szeged, JATE Press, 2008, 267.-284., 15.-50. o.

W.J.T. Mitchell: A látást megmutatni. A vizuális kultúra kritikája; Mieke Bal: Vizuális esszencializmus és a vizuális kultúra tárgya. In: Enigma folyóirat, XI., 2004, 41., 17.-31., 86.-116.o.

Hans Belting: A művészettörténet vége és korunk kultúrája; A modernség feszélyező öröksége: stílus és történelem; Vasari és Hegel: A korai művészetleírás kezdete és vége c. tanulmányok In: uő: A művészettörténet vége, Budapest, Atlantisz kiadó, 2006, 23.-43., 49.-59., 187.-203. o.

Hans Belting: Idolátria – ma; és A nyilvánosság és a képek meggyalázása c. tanulmányok, In: uő: A hiteles kép, Budapest, Atlantisz kiadó, 2009, 17.-31., 31.-37.o.

Hornyik Sándor: Az Idegen: Alien 4 – Feltámad a halál, In: uő: Idegenek egy bűnös városban, Budapest, L'Harmattan, 2011, 229.-244.o.

BBN-ESZ-402 Horváth Ágnes: Kép és szó – a perspektíváktól

Magritte-ig és tovább gyakorlat

Időpont: 12:30-14:00 MUK 42.

A kurzus kifejezetten nem művészettörténeti szeminárium. Célja annak megértése és megláttatása, hogyan lesz a nézésből látás és értés. Olyan kérdéseket is feszegetünk, hogy képi világunkat és képi látásunkat gazdagítja-e, vagy inkább megnyomorítja az a látványban dúskáló közeg, amelyben élünk. Hogy csupán illúzió-e a képzőművészet, vagy maga is valóság? Az órákon konkrét képeken keresztül igyekszünk majd eljutni magának a látásnak a művészetéhez.